

DABA UN IDEĀLI

"Šis "Brīvības filosofijas"* publicēšana iekrita laikā, kad visplašākajās sabiedrības aprindās tika runāts par to, ka beidzot cilvēki ir nonākuši pie atziņas, ka morālā intuīcija ir neiespējamība un tādēļ ir jāizbeidz jebkādas valodas par to."

(Rudolf Steiner, aus "Pädagogische Jugendkurs", 5.Vortrag, GA 217)

IEVADS

Kurš vismaz nojausmas līmenī var atskārst Rūdolfā Šteinera nozīmi, tam viņa nelielajā rakstā "Daba un mūsu ideāli", kuru uzrakstīti viņu rosināja Marijas della Grācijas (*Marie delle Grazie*) dzejolis "Daba" un kuru viņš lika nodrukāt pavisam netaudzos eksemplāros 1886. gadā, jāsaskata taisni divu pasaules uzskatu sadursmes degpunkts, no kura, arvien attīstoties, ir izaudzis Rūdolfā Šteinera pasaules aptverošais darbs – antroposofija.

Della Grācijas dzejoli daba tiek apdziedāta kā visaugstākā vara, bet tādējādi, it kā tā izsmej visu ideālo, kam tā dāvā esamību, lai piemulķotu cilvēku, un, kad tas ir izdevies, atmet to atpakaļ nebūtībā. Šeit izpaužas ārkārtīgi nospiedošs pesimisms. Rūdolfš Šteiners raksturo savu pretējo pozīciju, kuru viņš sakarā ar šo dzejoli uzrakstītajā sacerējumā izsaka šādiem vārdiem: "Es tajā runāju par Della Grācijas uzskata šķietamo taisnību. Es teicu, ka mans uzskats, kas neaizveras no naidīguma, ko slēpj sevi daba iepretī cilvēciskiem ideāliem, ir augstāks nekā "pliekans optimisms", kas nespēj saskatīt esamības bezdibeņus. Taču es runāju arī par to, ka iekšēji brīva cilvēkbūtne pati no sevis rada to, kas piešķir dzīvei jēgu un saturu, un ka šī būtne nevarētu attīstīties līdz pilnībai, ja tai no ārpuses, no aplaimojošās dabas tiktu piegādāts tas, kam jārodas iekšā." (*Rudolf Steiner "Mein Lebensgang"*). Bet nu šis sacerējums ir kļuvis par iemeslu arī visai sāpīgam pārdzīvojumam Rūdolfā Šteinera dzīvē. Viņa skolotājs un tēvišķs draugs Karls Jūliuss Šroers (Karl Julius Schröer), viscaur raksturīgais skaistuma ideālisma Šillera un Gētes ziņā pārstāvis, nevarēja samierināties ar pasaules uzskatu, kas negribēja redzēt dabiskajā ārpusaulē patiesā iekšējā apmierinājuma radītāju cilvēka dvēselei.

"Šajā laikā nobrieda pirmās domas manai vēlāk uzrakstītajai "Brīvības filosofijai". Iepriekš minētā vēstule satur šīs grāmatas pirmšūnu", – raksta R.Šteiners tālāk. Viņš uztver Della Grācijas ideālus noliedzošo pesimismu un Šroera estētisko ideālismu, lai visā drīzumā uzdāvinātu cilvēcei cilvēka attieksmes pret pasauli problēmas risinājumu kā "Kāda moderna pasaules uzskata pamatiezīmes", proti, savu "Brīvības filosofiju".

C. S. Pihts (*Picht*)

DABA UN MŪSU IDEĀLI

Atklāta vēstule "Hermana" autorei

Augstu cienījamā dzejniece,

savā domām bagātajā, filosofiskajā dzejolī Jūs izpaudāt pamatnoskaņojumu, kas dzīvo mūsdienu cilvēkā, kad viņš ļauj uz sevi iedarboties kādreizējai dabas un gara izpratnei un, būdams spējīgs uz dziļiem pārdzīvojumiem, izjūt disharmoniju, kas pastāv starp šo izpratni un mūsu gara un sirds ideāliem. Jā gan, tie laiki ir garām, kad paviršs, pliekans optimisms, kas pastāv ticībā mūsu bērnišķībai Dievā, veda cilvēku prom no aizas starp dabu un garu. Tie laiki ir garām, kad cilvēki bija pietiekami pavirši, lai nesaskatītu tūkstošiem brūču, kas asiņo visā pasaulē. Mūsu ideāli vairs nav tik sekli, lai apmierinātos ar šo bieži vien tik banālo, tik tukšo īstenību.

Tomēr es nevaru ticēt, ka nav iespējama nekāda pacelšanās no dziļa pesimisma, kas izriet no šīs atziņas. Es personīgi sasniedzu šo pacelšanos, kad raugos uz mūsu iekšējo pasauli, kad tuvojos mūsu ideālās pasaules būtībai. Šī ir sevī noslēgta, sevī pilnīga pasaule, kas nevar nedz kaut ko iegūt, nedz zaudēt ārējo lietu iznīcības dēļ. Vai mūsu ideāli, ja tie patiešām ir dzīvas individualitātes, nav būtnes pašas par sevi, neatkarīgas no dabas labvēlības vai nelabvēlības? Lai arī jauko rozi reiz saplosa nežēlīgā vēja brāzmas, tā tomēr ir izpildījusi savu sūtību, jo ir iepriecinājusi simtiem cilvēku acis. Lai arī slepkavīgai dabai labpatiktos rīt iznīcināt visu zvaigžņoto debesjumu, tad tomēr gadu tūkstošiem cilvēki ir godbijīgi raudzījušies tajā, un ar to jau pietiek. Nevis esamība laikā, nē, bet gan lietu iekšējā būtība padara mūs pilnīgus. Mūsu gara ideāli ir pasaule par sevi, kurai pašai sevi arī jāizdzīvo un kas neko nevar gūt no labestīgās dabas līdzdalības. Cik nožēlojama būtne būtu cilvēks, ja viņš nevarētu gūt apmierinājumu paša ideālu pasaulē, ja viņam būtu nepieciešama dabas līdzdalība, lai to sasniegtu! Kur paliktu dievišķā brīvība, ja dabai arvien būtu jāved mūs pavadā kā nepilngadīgus bērnus, saudzējot un rūpējoties par mums? Nē, tai mums jāatsaka viss, lai, ja mēs kādreiz sasniegsim laimi, tad lai tā būtu pilnīgi un vienīgi mūsu brīvā Es (*Selbst*) radījums. Lai daba ik dienas sagrauj to, ko mēs veidojam, lai mēs ik dienas varētu priecāties par jaunu radīšanas iespēju! Mēs negribam ne par ko būt pateicīgi dabai, bet par visu tikai sev!

Varētu teikt, ka šī brīvība taču ir tikai sapnis; iedomājoties sevi brīvus, mēs tomēr pakļaujamies dabas dzelzs nepieciešamībai; viscēlākās domas, ko mēs aptveram, ir tikai mūsos akli valdošās dabas sasniegums!

Ak, mums tomēr beidzot vajadzētu atzīt, ka būtne, kas iepazīst pati sevi, nevar būt nebrīva! Pētot mūžīgās dabas likumsakarības, mēs atdalām no tās substanci, kas ir tās izpausmju pamatā. Mēs redzam likumu savērpumu valdām pār lietām, un tas paveic nepieciešamību. Mums pieder vara izzinot izbrīvēt no dabas lietām to likumsakarības, kā tad mēs varam būt bezspēcīgi šo likumu vergi? Dabas lietas ir nebrīvas tādēļ, ka tās nepazīst likumus un tiek šo likumu pārvaldītas. Kas var mums tos uzspiest, ja mēs tos garīgi saprotam? Izzinoša būtne nevar būt nebrīva. Tā vispirms pārveido likumus par saviem ideāliem un tad pati nosprauž tos sev kā likumus. Mums beidzot vajadzētu atzīt, ka Dievs, kuru savu laiku nodzīvojuši cilvēce iedomājās esam virs mākoņiem, mīt mūsu sirdī, mūsu pašu garā. Viņš pašatsacīšanās aktā ir pilnīgi izlējis cilvēcē. Viņš neko nav paturējis sev kā vēlmes objektu, jo Viņš vēlējās radīt dzimumu, kas brīvi valda pats pār sevi. Viņš ir izšķīdis pasaulē. Cilvēku griba ir Viņa griba, cilvēku mērķi – Viņa mērķi. Mēs esam uzņēmuši sevī visaugstāko esamības potenci, tādēļ mūs nevar gandarīt nekāda ārējā vara, bet gan tikai pašu radījumi. Jebkāda gaušanās par esamību, kas mūs neapmierina, par šo cietsirdīgo pasauli ir jāizbeidz iepretī domai par to, ka neviena pasaules vara nevarētu mūs apmierināt, ja mēs paši tai vispirms nepiešķirtu to burvju spēku, ar kuru tā mūs pacilātu un iepriecinātu. Ja kāds ārpus pasaules esošs Dievs sagādātu mums visus debesu priekus, un ja mums tie būtu jāpieņem tādi, kādi tie ir tapuši bez mūsu līdzdalības, mums vajadzētu atteikties no tiem, jo tie būtu nebrīves prieki.

Mēs nepretendējam uz to, lai kādas varas ārpus mums sniegtu mums apmierinājumu. Ticība solīja mums samierināšanos ar šīs pasaules ļaunumu, par ko bija jā rūpējas šādam ārpuspasaulīgā Dievam. Šī ticība zūd; kādreiz tās pavisam nebūs. Toties nāks laiks, kad cilvēce vairs necerēs uz atpestīšanu no ārpusē, jo tā iepazīs, ka tai pašai jā sagatavo sev svētlaime, tāpat kā tā pati ir iecirtusi sev tik dziļas brūces. Cilvēce ir pašas likteņu stūrmanis. No šīs atziņas mūs nevar novērst pat modernās dabaszinātnes sasniegumi, jo tās ir zināšanas, ko mēs iegūstam, izzinot lietu ārpusi, kamēr mūsu ideālu pasaules izzīņa balstās uz iedziļināšanos lietu iekšējā būtībā. Tā kā Jūs, cienījamā dzejniece, ar savu dzejoli esat tik spēcīgi skārusi filosofijas jomu, cerams, Jūs neatteiksieties uz klausīt šīs pēdējās atbildi. Līdz ar to visaugstākajā cieņā un padēvībā

Rūdolfs Šteiners m.p. (*manu propria* – pašrocīgi)

No "*Gäa-Sophia*", *Band I*, 1926.

* Rūdolfs Šteiners, „Brīvības filosofija”, izd. RaKa.